

מעשה, דיבור ומחשבה בשבת

יְיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ (שמות כו)

בתוך עשרת הדיברות נכלל הציווי על שמירת שבת¹ – "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, ויום השביעי שבת לה' אלוקיך". במילים "שבת לה' אלוקיך" מצאו חז"ל² סימוכין לגזרתם שלא לדבר בשבת בענייני מלאכה, שכן האדם נדרש לשבות בשבת בדומה לשביתתו של הקב"ה: "מה הקב"ה שבת ממאמר (=מהמאמרות שבהם ברא את העולם) – אף אתה שבות ממאמר".

מן התורה מצווה האדם רק להיזהר שלא לעשות מלאכה בשבת, אולם חז"ל הוסיפו וגזרו שגם אין לדבר בשבת בענייני מלאכה. מצד מידת חסידות הוסיפו, שגם אין לחשוב מחשבות³ על מלאכה בשבת, ועל כך מובא בגמרא⁴ סיפור: "מעשה בחסיד אחד שיצא לטיול בכרמו בשבת, וראה שם פרצה אחת וחשב לגודרה במוצאי שבת. אמר, הואיל וחשבתי (בשבת) לגודרה – איני גודרה עולמית".

בין הקב"ה לאדם

ההבדל הזה בין מעשה, דיבור ומחשבה בשבת דורש ביאור. הלוא אנחנו שובתים ממלאכה בשבת משום שהקב"ה שבת ביום השביעי מכל מלאכתו. והרי הקב"ה שבת מכל שלושת הדברים – מעשייה, מדיבור וממחשבה. למה אפוא יש חילוק באיסור המלאכה, שהעשייה היא מן התורה, הדיבור – מדברי חז"ל, והמחשבה – ממידת חסידות?

(1) שמות כו.

(2) ירושלמי שבת פרק טו הלכה ג. וראה גם פסיקתא רבתי פרשה כג, ג.

(3) ראה רד"ק ישעיה נח, יג.

(4) ירושלמי שם.

ההבדל הזה נובע מההבדל שבין מחשבה ודיבור אצל הקב"ה לבין מחשבה ודיבור אצל האדם. בעוד אצל הקב"ה דיבורו ומחשבתו בוראים עולמות (הדיבור – את העולם הגשמי והמחשבה – את העולמות הרוחניים), הרי אצל האדם, רק מעשיו יוצרים פעולה במציאות הגשמית, ואילו דיבורו ומחשבתו אינם מחוללים שינוי גשמי בעולם הזה⁵.

דבר מלך

ההבדל המהותי שבין עשייה לבין מחשבה ודיבור (אצל האדם) הוא, שהעשייה עניינה לפעול פעולה בעולם שמחוץ לאדם, ואילו המחשבה והדיבור הם כלי הביטוי של האדם עצמו – המחשבה מגלה את שכלו ורגשותיו לעצמו, והדיבור מגלה אותם אל הזולת.

בתוך זה גופא יש בכל־זאת הבדל בין המחשבה לדיבור: המחשבה אין לה שום קשר לעולם שמחוץ לאדם, ואין היא יכולה לפעול בו שום פעולה. לעומתה, הדיבור, הואיל והוא כבר יוצא מהפה אל מציאות העולם, יכול לגרום פעולה, עד שמלך מנהיג את כל ענייני המדינה בדיבורו בלבד – "דבר מלך שלטון"⁶.

תלוי בדנקות

מכאן נובעים ההבדלים באיסור מלאכה: העשייה, הואיל והיא דומה לגמרי למלאכתו של הקב"ה – אסורה מן התורה. הדיבור, שיש לו בכל־זאת יכולת לפעול פעולה בעולם – אסור מדברי סופרים. ואילו המחשבה, שאין לה שום יכולת לפעול בעולם הגשמי, אינה אסורה אלא ממידת חסידות.

יהודי שהגיע לדרגת דבקות גדולה כל־כך בקב"ה, עד שהוא מרגיש את שביתת הקב"ה גם בדרגת המחשבה – נזהר ממלאכה בשבת גם במחשבה בלבד, כאותו חסיד שעליו מספרת הגמרא.

(לקוטי שיחות נרן יא, עמ' 80)

5) אור התורה להצמח צדק שמות נרן ז סוף עמוד ב'תשב ואילך. וראה אור התורה בראשית עמוד 50 בהגהה.
6) קוהלת ח, ד.